

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

ÖNKOL / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no. 24359/10)

KARAR

STRAZBURG

17 Ocak 2017

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2017. Bu gayri resmi çeviri, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Önkol / Türkiye davasında,*Başkan,*

Julia Laffranque,

Yargıçlar,

Işıl Karakaş,

Nebojša Vučinić,

Valeriu Grițco,

Ksenija Turković,

Jon Fridrik Kjølbro,

Stéphanie Mourou-Vikström,

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdürü* Stanley Naismith'in katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm), 13 Aralık 2016 tarihinde gerçekleştirdiği kapalı oturumdaki müzakereler sonucunda anılan tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

USUL

1. Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, iki Türk vatandaşının, - Raif Önkol ve Saliha Önkol'un ("başvuranlar") - 9 Nisan 2010 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması'na İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuru (No. 24359/10) bulunmaktadır.

2. Başvuranlar, Diyarbakır Barosuna bağlı Avukatlar, R. Bataray Saman ve S. Çelebi tarafından temsil edilmişlerdir. Türk Hükümeti ("Hükümet") kendi görevlisi tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuranlar özellikle, bir mühimmatın patlamasının ardından kızları Ceylan Önkol'un hayatını kaybetmesinin, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas ve usul yönlerinden ihlali olarak değerlendirildiğini iddia etmektedirler.

4. Başvuru, 13 Mayıs 2013 tarihinde Hükümete tebliğ edilmiştir.

OLAYLAR

DAVANIN KOŞULLARI

5. Başvuranlar sırasıyla 1960 ve 1956 doğumlu olup, Diyarbakır'da ikamet etmektedirler.

6. Başvuranların 12 yaşındaki kızları, 28 Eylül 2009 tarihinde, saat 13.00 sularında, Diyarbakır'ın Lice ilçesinde Şenlik köyü yakınlarında bulunan bir alanda bir mühimmatın patlaması sonucu hayatını kaybetmiştir.

A. Başvuranların kızının ölümünün ardından yürütülen ceza soruşturması

7. Müteveffanın erkek kardeşi ve Yayla köyünün muhtarı, saat 13.20'de jandarma karakolunu ve savcılığı patlamadan haberdar etmişlerdir.

8. Aynı gün, Abalı Jandarma Karakolunda görevli üç çavuş, patlamanın meydana geldiği bölgenin yerel halkın teröre destek verdiği ve gidilmesi tehlike arz eden bir yer olduğu yönünde bir rapor düzenlemişlerdir. Raporda, savcılığın bu anlatımı onayladığı ve adli muayene yapılması için müteveffanın cesedinin jandarma karakoluna getirilmesi emrini verdiği belirtilmiştir.

9. Yine aynı gün, saat 17.45 sularında, müteveffanın ve patlamanın meydana geldiği bölgenin fotoğrafları çekilmiş ve müteveffanın cesedi adli muayene yapılması amacıyla başvuranlar ve birkaç köylü tarafından jandarma karakoluna getirilmiştir.

10. Aynı gün içinde Raif Önkol, Lice Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenmiştir. İlgili, kim olursa olsun, kızının ölümünden sorumlu olanlar ve patlamanın gerçekleştiği yere gitmeyen güvenlik güçleri hakkında suç duyurusunda bulunduğunu belirtmiştir. İlgilinin avukatı, soruşturmayı yürütenlerin olay yerinde inceleme yapmak ve delillerin değiştirilmesini önlemek amacıyla olay yerine gitmelerini talep etmiştir. Avukat, muhtar

tarafından olay yerinde bulunan patlayıcı maddenin parçalarını jandarmalara teslim etmiştir.

11. Yine aynı gün müteveffanın erkek kardeşi, Cumhuriyet savcısı tarafından dinlenmiştir. Müteveffanın erkek kardeşi, küçük kız kardeşinin saat 11.30 sıralarında hayvanları otlatmaya gittiğini, kız kardeşinin gidişinden kısa bir süre sonra, patlamayı müteakip bir havan topu atışı sesine benzer bir ses duyduğunu ve ardından kardeşini ölü halde bulduğunu ifade etmiştir. İlgili, kız kardeşinin yanında sürekli bir tahra taşıdığını ve kendi ifadesine göre, bunu silahla karıştırmış olabileceğini belirtmiştir.

12. Aynı günün akşamı, saat 19.40'ta Lice Cumhuriyet Savcısı, bir inceleme raporu düzenlemiş ve bu raporda, Ceylan Önkol'un hayatını kaybettiği bölgeyi ikamet edenlerin bir kısmının teröre destek verdiği bir bölge olarak tarif etmiş ve bu nedenle, hâlihazırda olay yerine gidilmesinin çok büyük bir tehlike arz ettiğini belirtmiştir. Cumhuriyet savcısı, bu bağlamda, bölgede söz konusu olaylardan kısa bir süre önce, bölücü teröristlere ait erzak, pek çok el yapımı patlayıcı madde ve amonyum nitrat bulunduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla savcı, bir başka gün askeri birlik ile patlamanın gerçekleştiği yere gidilmesinin daha uygun olacağı kanaatine varmıştır. Nöbetçi savcının yanı sıra, adli muayeneyi yapması gereken bir sağlık ekibi ve bir fotoğrafçı, olaya ilişkin bilgilendirilmiş ve jandarma karakoluna gitmişlerdir. Sağlık ekibi, müteveffanın cesedi üzerinde mühimmat parçalarının bulunup bulunmadığını araştırmıştır. Sağlık ekibi, cesedin yüz bölgesinde ve kollarında herhangi bir parça izine rastlamamış, ancak cesedin gövde seviyesinde ve diğer başka yerlerinde birçok mühimmat parçasının bulunduğunu saptamıştır. Sağlık ekibi, ölümün altı ila yedi saat önce gerçekleştiği ve patlama nedeniyle iç organların tahrip olması sonucu meydana geldiği ve dolayısıyla, klasik otopsi işlemine gerek olmadığı sonucuna varmıştır.

13. Lice Cumhuriyet Savcısı, 29 Eylül 2009 tarihinde Lice Jandarma Komutanlığına bir yazı göndererek, diğerlerinin yanı sıra, şu hususlarda bilgi verilmesini talep etmiştir:

- Ceylan Önkol'un ölümüne sebep olan patlayıcı maddenin türü;
- Patlama bölgesinin yakınında terör örgütü mensupları ile güvenlik güçleri arasında çatışmaların yaşanıp yaşanmadığı ve güvenlik güçlerinin bu bölgede operasyonlar yürütüp yürütmedikleri;
- Bu bölgenin yakınında söz konusu terör örgütüne ait malzemelerin bulunup bulunmadığı ve terör örgütünün bu bölgeye antipersonel mayınlar yerleştirip yerleştirmedeği.

Cumhuriyet savcısı ayrıca, müteveffanın erkek kardeşinin havan topu atışı sesine benzer bir ses duyduğunu belirttiğini ifade etmiş ve güvenlik güçlerinin Ceylan Önkol'un hayatını kaybettiği gün ya da öncesinde bu tür bir silahı kullanıp kullanmadıkları, söz konusu bölgeye yakın askeri birimlerin bu tür bir silaha sahip olup olmadıkları ve bu silahların menzilleri hakkında bilgi talep etmiştir.

14. Aynı gün, Lice Jandarma Komutanlığına bağlı askeri makamlar tarafından bir soruşturma raporu düzenlenmiştir. Bu rapora göre, olay günü herhangi bir havan topu atılmamıştır ve patlama yerinden kuş uçuşu 9 km mesafede bulunan Abalı ve Yayla Jandarma Karakollarında, azami menzili 5,75 km olan havan topları bulunmaktadır. Raporda aynı zamanda, ertesi gün askeri birlik ile olay yerinin incelenmesinin mümkün olduğu belirtilmiştir.

15. Lice Cumhuriyet Savcısı tarafından 30 Eylül 2009 tarihinde patlamaya ilişkin olay yeri inceleme raporu düzenlenmiştir. Bu raporda, söz konusu bölgenin Cemal dağından 200-250 metre uzaklıkta yer aldığı, mühimmatın patladığı yerdeki toprakta küçük bir çukurun bulunduğu ve bu patlamaya dair işaretlerin iki ağaç üzerinde görülebilir olduğu belirtilmiştir.

16. Olay yeri incelemesi sırasında, Şenlik köyünde ikamet eden F.Ş., Cumhuriyet savcısı tarafından tanık olarak dinlenmiştir. İlgili, müteveffanın

kendi ailesinden biri olduğunu, patlama sırasında bölgeye 300-400 metre mesafede bulunduğunu, patlamadan önce havan topu atışı sesine benzer bir ses duymadığını, olay yerine geldiği sırada müteveffanın annesini ve erkek kardeşlerini gördüğünü, Ceylan Önkol'un cesedinin belirli bir süre yerde kaldığını, patlamadan kısa bir süre sonra, gazetecilerin olay yerine geldiklerini ve müteveffanın ailesini gazetecilere bazı metal parçaları verirken gördüğünü ifade etmiştir.

17. Aynı gün, olayların niteliğini dikkate alarak ve yargılamanın iyi bir şekilde yürütülmesini, delillerin araştırılması ve korunmasını güvence altına almak amacıyla Lice Asliye Ceza Mahkemesi, Lice Cumhuriyet Savcısının talebi üzerine, Terörle Mücadele Kanunu'nun 10. maddesi ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 157. maddesi uyarınca soruşturmanın gizli yürütülmesine karar vermiştir.

18. Lice Cumhuriyet Savcısı, 5 Ekim 2009 tarihinde Yayla köyünde ikamet eden S.Ş. ve A.Ş., Şenlik Köyü'nde ikamet eden F.E. ve Abalı köyünün imamı H.G. olmak üzere, dört kişinin ifadesini almıştır.

19. S.Ş., müteveffayı tanıdığını, patlamayı duyduğunu, ancak neyin sözü konusu olduğunu anlamadığını, Ceylan'ın yaşamını yitirdiği gün ya da öncesinde operasyonda olan herhangi bir asker görmediğini ve yalnızca iki ay kadar önce uzaktan bir asker gördüğünü ifade etmiştir.

20. A.Ş., patlama günü köyde olmadığını ve uzun bir süreden beri civarda herhangi bir asker görmediğini belirtmiştir.

21. F.E. ise, Şenlik köyünün muhtarı olduğunu, makamları patlamadan haberdar etmek için kaymakamlığı aradığını, Abalı Jandarma Karakoluna gittiğini ve savcılığı aradığını ifade etmiştir. İlgili ayrıca, Jandarma Komutanlığının talebi üzerine, müteveffanın cesedini geri getirmek amacıyla bir imamla birlikte olay yerine geldiğini belirtmiştir. İlgili, Ağustos 2008 tarihinden beri, patlama yerinin yakınlarında operasyonda olan herhangi bir asker görmediğini eklemiştir.

22. H.G., Abalı köyünün imamı olduğunu, askeri mercilerin kendisine müteveffanın yakınlarına tavsiyede bulunmak amacıyla patlamanın gerçekleştiği yere gitmesini söylediklerini, ancak olay yerine vardığında kimseyle konuşmadığını ve olay yerinde fotoğraf çekmediğini ifade etmiştir.

23. 6 Ekim 2009 tarihinde müteveffanın yakınlarının ifadeleri alınmıştır. Ceylan Önkol'un erkek kardeşi, patlamanın meydana geldiği yere gittiğini, çevredeki köylerin muhtarlarını aradığını ve muhtarların kendisine Cumhuriyet savcısının güvenlik nedenleri dolayısıyla gelemeyeceğini, ancak imamın fotoğraf çekmekle görevlendirildiğini söylediklerini belirtmiştir. İlgili aynı zamanda, olay yerinde bulunan köylülerin basını getirdiklerini ve bir televizyon ekibinin geldiğini ifade etmiştir. İlgili ayrıca, olay günü ve öncesinde herhangi bir asker görmediğini iddia etmiş, ancak nedenlerini açıklamaksızın kız kardeşinin hedef alındığını ileri sürmüştür. Son olarak, kız kardeşinin hayatını kaybettiği bölgenin üç veya dört jandarma karakolu arasında bulunduğunu ve dolayısıyla sürekli gözetim altında bulunduğunu belirtmiştir.

24. Aynı gün dinlenen müteveffanın babası, olay günü herhangi bir asker görmediğini, ancak bir ya da iki hafta önce askerleri geçerken gördüğünü ifade etmiştir.

25. Müteveffanın annesi ise, kim tarafından basınla temasa geçildiğini bilmediğini ve ne olay günü ne de öncesinde herhangi bir asker görmediğini belirtmiştir.

26. Lice Asliye Ceza Mahkemesi, 12 Ekim 2009 tarihinde, soruşturmanın gizliliği konusunda Raif Önkol tarafından yapılan itirazı reddetmiştir.

27. Aynı gün, Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Terörle Mücadele Şubesi bünyesinde patlayıcı madde uzmanı iki bilirkişi tarafından bilirkişi raporu düzenlenmiştir. Bu rapordan, bilirkişilerin 30 Eylül 2009 tarihinde patlamanın gerçekleştiği yere geldikleri ve burada fotoğraf ve

video çektikleri anlaşılmaktadır. Raporda, ölüme neden olan patlayıcı maddenin türünün belirlenmesi amacıyla, müteveffanın giysilerinin yanı sıra, cesetten çıkarılan, köylüler tarafından patlamanın meydana geldiği yerden alınan veya başvuranların avukatı tarafından makamlara teslim edilen metal parçaların da Diyarbakır Kriminoloji Laboratuvarına gönderildiği belirtilmiştir. Bu rapora göre, bilirkişiler aynı zamanda, toprak numuneleri almışlar, olay günü vatandaşlar tarafından çekilen fotoğrafları ve kaydedilen videoları incelemişler ve 9 Ekim 2009 tarihinde, Diyarbakır Kriminal İnceleme Laboratuvarının, kendisine gönderilen metal parçalarının 40 mm çapında mühimmatlar atan bir silahtan geldiğini tespit ettiğini belirtmişlerdir. İç organlarda ve müteveffanın cesedinde tespit edilen yaralanmaların tamamına ilişkin bir anlatımın ardından, raporda müteveffanın elleri, ayakları ve dizlerinin yaralanmadığı belirtilmiş ve bu tespitten hareketle, olay anında küçük kızın diz çökmüş vaziyette bulunması gerektiği sonucuna varılmıştır. Raporda, patlamanın cesedin ön kısmında, ön kolların ve kol bileklerinin iç kısmında yaralanmalara sebep olduğu ve söz konusu kısımlarda yanıkların da bulunduğu belirtilmiştir. Raporda, Ceylan Önkol'un patlama yerinin yakınında şekli bozulmuş halde bulunan tahrasıyla söz konusu mühimmata vurduğu sonucuna varılmıştır. Raporda, küçük kızın bir havan topu, roket ya da havan topu mermisiyle vurulmuş olması halinde, cesedinin parçalara ayrılacağı, patlama sırasında çok geniş bir çukurun oluşabileceği ve çevredeki ağaçlarda daha büyük hasarların görülebileceği belirtilmiştir.

28. Belirtilmeyen bir tarihte, Lice Cumhuriyet Savcısının 14 Ekim 2009 tarihli talebinin ardından bir soruşturma raporu düzenlenmiştir. Bu raporda, patlamanın meydana geldiği bölgede güvenlik güçleri ile PKK teröristleri arasında yaşanan çatışmaların bir listesi hazırlanmıştır. Raporda özellikle, bu çatışmaların yaşandığı tarihler ve yerler ile bu çatışmalar sırasında kullanılan silahların türü belirtilmiştir. Raporda aynı zamanda, terör örgütü üyelerinin erzak ve bilgi temini için bölgenin ikamet alanlarına çok sık

gittikleri, geçiş yerleri olarak Birlik ve Şenlik köylerini kullandıkları ve bu köylere burada yaşayan aile üyelerini ziyaret etmek amacıyla gittikleri ifade edilmiştir. Rapora göre, ihtilaf konusu mühimmatın terör örgütü üyelerinin sahip oldukları mühimmatlar ile aynı türden olup olmadığının belirlenmesi mümkün değildir. Gerçekte, raporda çok kolay bir şekilde elde edilebilecek bir mühimmat türünün söz konusu olduğu ve bu örgütün her çeşit silahı temin etmekle tanındığı belirtilmiştir. Bu rapor uyarınca, patlamanın ardından müteveffanın yakınları, yetkili makamları haberdar etmek yerine, yerel medya organlarına ve söz konusu terör örgütünün partizanları olan yerel örgüt ve derneklere haber vermişlerdir. Müteveffanın ailesi, tazminat elde etmek amacıyla olaylar hakkında yalan söylemişler ve söz konusu durumu siyasi bir meseleye dönüştürmüşlerdir. Son olarak, raporda, meydana gelen olaylara ışık tutulmasının güvenlik güçlerinin hukuki ve ahlaki sorumluluğu dâhilinde bulunduğu ve güvenlik güçlerinin bu anlamda araştırmalarını sürdürdükleri belirtilmiştir.

29. Lice Cumhuriyet Savcısı, 15 Ekim 2009 tarihinde, mevcut delil durumunu dikkate alarak, Lice Asliye Ceza Mahkemesi'nden soruşturmanın gizliliğinin kaldırılmasını talep etmiştir.

30. Aynı gün, Lice Asliye Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet savcısının talebini kabul etmiş ve soruşturmanın gizliliğini kaldırmıştır.

31. Başvuranların avukatları, 30 Aralık 2009 tarihinde, Lice Cumhuriyet Savcısı'na bir yazı göndererek, jandarmaların ve nöbetçi savcının olayların ardından derhal olay yerine gelmediklerini ve dolayısıyla, delil unsurlarının doğru bir şekilde toplanamadığını ileri sürmüşlerdir. Başvuranların avukatları, soruşturmanın gizliliğine ve kendi bakış açılarına göre, şüpheli olarak görülmesi gereken jandarmalar tarafından soruşturma işlemlerinin gerçekleştirilmesine itiraz etmişlerdir. Avukatlar aynı zamanda, soruşturma işlemlerinin taraflı bir şekilde gerçekleştirilmesini eleştirmişlerdir: Avukatlara göre, soruşturma işlemleri, olayların gerçekliğinin belirlenmesini değil, daha ziyade müteveffanın ailesine ve teröristlere

sorumluluk yüklemeyi amaçlamıştır. Avukatlar ayrıca, müteveffanın ailesinin tazminat elde etmeye çalıştıkları yönündeki suçlamayı kabul etmemişlerdir.

32. Raif Önkol, 31 Aralık 2009 tarihinde, görevini ihmal ve ayrımcılığa dayanarak halkı kin ve düşmanlığa tahrik nedeniyle Abalı Jandarma Komutanı hakkında suç duyurusunda bulunmuştur. İlgili, söz konusu komutanlığı olayların ardından, bölgede yaşayan kişilerin devlet tarafından bir tazminat elde edebilmek amacıyla her türlü olayın terör eylemi olarak nitelendirilmesini istediklerini belirten bir tutanak düzenlemekle suçlamıştır.

33. Lice Cumhuriyet Savcısı, 20 Ocak 2010 tarihinde, Jandarma Komutanlığı ve Tugay Komutanlığına aşağıdaki hususları sormuştur:

- Patlama günü veya öncesinde kendilerinin komutası altında hareketli askeri birimlerin bulunup bulunmadığı;
- Patlama günü ya da öncesinde olay mahallinde herhangi bir operasyonun yürütülüp yürütülmediği;
- 40 mm çapında bombaatarlara sahip olup olmadıkları ve gerektiği takdirde, bu silahların sayısı ve bunları kullanan kişilerin isimleri;
- Tapantepe Üs Bölgesi'nde bulunan askeri birimlerin, Ceylan Önkol'un ölümüne yol açan silahla aynı özellikleri taşıyan silahlara sahip olup olmadıkları.

34. Sırasıyla 27 Ocak 2010 ve 9 Nisan 2010 tarihli iki yazıyla, Jandarma Komutanlığı ve Tugay Komutanlığı, Lice Cumhuriyet Savcısı'nın sorularına cevap vermişlerdir. Bu yazılardan, patlama günü ya da öncesinde olay mahallinde askeri merciler tarafından herhangi bir operasyonun yürütülmediği anlaşılmaktadır. Bu yazılarda ayrıca, ihtilaf konusu patlamaya yol açan mühimmat gibi 40 mm çapındaki mühimmatların, azami menzili sırasıyla 350 m ve 1.500 m olan T-40 ve MK-19 bombaatarlarla birlikte kullanıldığı belirtilmiştir. Bu yazılarda aynı zamanda, patlama yerinin yakınında bulunan askeri birimlere ait olan bu tür silahların sayısı da belirtilmiştir.

35. Kriminal Polis Laboratuvarı tarafından düzenlenen 11 Şubat 2010 tarihli raporda, 40 mm çapında bir bombaatar gibi mühimmatların özellikleri ve patlaması sırasında bu tür bir mühimmatın yol açtığı etkiler belirtilmiştir. Bu rapordan, bu türden bir mühimmatın öncelikle vurulduğu nesne üzerinde deformasyon izlerine sebep olabileceği anlaşılmaktadır. Başvuranların kızının organlarında ve cesedinde tespit edilen yaralanmalara ilişkin anlatımın ardından raporda, patlama sırasında küçük kızın yerde bulunan söz konusu mühimmata tahrasıyla vurmak için diz çökmüş olması gerektiği belirtilmiştir.

36. 12 Ağustos 2010 tarihinde, başvuruların talebi üzerine, bir adli tıp uzmanı tarafından bilirkişi raporu düzenlenmiştir. Başvuranlar, 40 mm çapında bir mühimmatın yerde veya bir mesafeden atılması sonucu patlamasının hangi tür yaralanmalara neden olabileceği konusunda bilgi talep etmişlerdir. Adli tıp uzmanı, müteveffanın cesedine ilişkin adli muayene tutanağını, 28 ve 30 Eylül 2009 tarihli patlamaya ilişkin olay yeri inceleme raporunu, patlayıcı madde uzmanı iki bilirkişi tarafından düzenlenen 12 Ekim 2009 tarihli bilirkişi raporunu, cesedin muayenesi sırasında çekilen fotoğrafları ve patlama yerinin incelenmesi sırasında çekilen fotoğrafları incelemiştir. Raporunda adli tıp uzmanı, merciler tarafından olay yeri incelemesinin olayların ardından iki gün sonra yapıldığını ve cesedin muayenesini gerçekleştiren ve adli tıp uzmanı olmayan doktorun klasik otopsi yapılmasını talep etmediğini belirtmiştir. Raporda, patlamanın küçük kızın müdahalesi olmaksızın, kızın önünde, yerde ya da yerin yakınında meydana gelmiş olabileceği sonucuna varılmıştır.

37. Lice Cumhuriyet Savcısı, 23 Aralık 2010 tarihinde başvuran tarafından Lice Jandarma Komutanı hakkında 31 Aralık 2009 tarihinde yapılan suç duyurusu hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Lice Cumhuriyet Savcısı bu karara varırken, Komutan'ın tutanağı düzenlerken, hiç kimseye hiçbir şekilde hakaret etme niyetinde olmadığı ve

halkı kine tahrik suçunun gerçekleşmesi için sözlerin aleni bir şekilde ifade edilmesinin gerekmesi sebebiyle, bu türden bir suçu işlemiş olamayacağı kanısına varmıştır. Oysa Komutan tarafından düzenlenen tutanak, soruşturmanın bir parçasını oluşturmuş ve dolayısıyla gizli tutulmuştur.

38. Lice Cumhuriyet Savcısı, 19 Mart 2012 tarihinde, Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumundan ("MKE"), başvuranların kızının kesin ölüm sebebini belirleyebilmek amacıyla bilirkişi raporu sunulmasını talep etmiştir. Lice Cumhuriyet Savcısı özellikle, söz konusu mühimmatın patlama sırasında yerde bulunup bulunmadığı ya da uzaktan atılıp atılmadığı konusunda bilgi verilmesini talep etmiştir.

39. 20 Nisan 2012 tarihli raporda, MKE'de görevli baş bilirkişi, soruşturma dosyasının içeriğinin tamamını ve özellikle patlama yerinin ve müteveffanın fotoğraflarını dikkate alarak, başvuranların kızının yerde bulunan mühimmata çelik bir nesneyle vurduğu ve dolayısıyla patlamaya neden olduğu sonucuna varmıştır.

40. Lice Cumhuriyet Savcısı, 19 Temmuz 2012 tarihinde, 2. Motorlu Tugay Komutanlığından, bölgede gerçekleşen ve 40 mm çapında mühimmatları atan bir silahın kullanıldığı silahlı çatışmaların kendisine bildirilmesini talep etmiştir.

41. 9 Ağustos 2012 tarihli yazıyla, 2. Motorlu Tugay Komutanlığı, 1998 yılından beri bölgede güvenlik güçleri ile bölücü terör örgütü üyeleri arasında on iki çatışmanın yaşandığı ve bu tür bir silahın bu çatışmalar sırasında ordu tarafından kullanıldığını belirten herhangi bir veriye sahip olmadığı yönünde cevap vermiştir.

42. Lice Cumhuriyet Savcısı, 18 Şubat 2003 tarihinde, görevlerini ihmal nedeniyle başvuran tarafından yapılan suç duyurusuna ilişkin olarak Abalı Jandarma Komutanlığı görevlileri hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Lice Cumhuriyet Savcısı bilhassa, söz konusu patlamadan önce terör örgütü üyelerine ait erzak ve pek çok patlayıcı maddenin bulunduğunu ve 1998 yılından bu yana bölgede toplam on iki silahlı

çatışmanın yaşandığını ileri sürmüştür. Cumhuriyet savcısı böylelikle, Haziran 2012 tarihinden beri yedi asker ve on beş terör örgütü üyesinin bu çatışmalar sırasında hayatını kaybettiğini belirtmiştir. Savcı, bu koşullarda, askeri mercilerin soruşturma görevlerini ihmal etme niyeti taşımadıklarını eklemiştir.

43. Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü, 20 Mart 2013 tarihinde, Lice Cumhuriyet Savcısının 19 Şubat 2013 tarihli yazısına cevaben kendisine bir yazı göndermiştir. Bu yazı uyarınca, 40 mm çapında mühimmatları atan pek çok silah, yakalanan terör örgütü üyelerinin itiraflarının ardından yürütülen operasyonlar sırasında bulunmuştur.

44. Lice Cumhuriyet Savcısı, 24 Nisan 2014 tarihinde, olaylar zamanaşımına uğrayana kadar, söz konusu eylemin faillerini tespit etmek amacıyla daimi arama kararı vermiştir. Sonuç olarak, güvenlik güçleri aramalarını sürdürmüşler ve üç aylık raporlar düzenlemişlerdir.

B. İdari merciler önünde açılan tazminat davası

45. Başvuranlar, 15 Ocak 2010 tarihinde, Savunma Bakanlığı'na başvurarak, kızlarının ölümü nedeniyle maddi ve manevi zararlar bağlamında tazminat talep etmişlerdir. Bu talep sonuçsuz kalmıştır.

46. Başvuranlar, 2010 yılında, belirtilmeyen bir tarihte, Diyarbakır İdare Mahkemesine ("İdare Mahkemesi") başvurarak, kızlarının ölümü nedeniyle uğradıkları zarara ilişkin tazminat davası açmışlardır. Başvuranlar, maddi tazminat olarak 100.000 Türk lirası (TRY) (yaklaşık 45.000 avro), manevi tazminat olarak 150.000 TRY (yaklaşık 69.000 avro) tutarlarının ve bu meblağlar üzerinden gecikme faizlerinin ödenmesini talep etmişlerdir.

47. İdare Mahkemesi, 24 Eylül 2014 tarihinde, davanın esası hakkında kararını vermiştir. Kararın gerekçesinde, mahkeme, somut olayda yürütülen ceza soruşturmasının sonuçları ışığında, başvuranların kızının olay sırasında yerde bulunan bir mühimmatın patlaması neticesinde hayatını kaybettiği ve

dosyada söz konusu mühimmatın kaynağının belirlenmesine imkân verecek herhangi bir unsurun bulunmadığı kanaatine varmıştır. Bununla birlikte, mahkeme, kendi bakış açısına göre Anayasa'nın 125. maddesi uyarınca devlet görevlilerine atfedilebilir herhangi bir hizmet kusuru bulunmadığında bile tazminatı zorunlu olarak gerektiren, devletin objektif sorumluluğunun bulunduğu sonucuna varmıştır. Aynı mahkeme böylelikle, başvuranlara, idareye başvurdukları 15 Ocak 2010 tarihinden itibaren gecikme faizleriyle birlikte, 28.208,85 TRY (yaklaşık 10.000 avro) ödenmesine karar vermiştir.

48. İdare Mahkemesinin kararı, 3 Aralık 2014 tarihinde başvuran tarafa tebliğ edilmiştir.

49. 10 Aralık 2014 tarihinde, başvuranlar, İdare Mahkemesi tarafından verilen karara karşı Danıştay nezdinde temyiz başvurusunda bulunmuşlardır. Başvuranlar özellikle, kızlarının ölümüne yol açan patlamanın idarenin, bölgenin güvenliğini sağlama görevini düzgün bir şekilde yerine getirmediğini ortaya koyacak nitelikte olduğu ve dolayısıyla hizmet kusuru işlediği kanısına varmışlardır.

50. Dosyada yer alan belgelere göre, dava Danıştay'da halen derdesttir.

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. HÜKÜMETİN İTİRAZLARI HAKKINDA

51. Hükümet, Mahkemeye, İçtüzüğü'nün 47. maddesi ve davanın açılmasına ilişkin pratik yönergenin 11. paragrafı bakımından usulüne uygun olarak başvurulmadığını ileri sürmektedir. Hükümet öncelikle, başvuranların, kendi isimlerini, temsilcilerinin ismini, davaya ilişkin olayları ve şikâyetlerini içeren, 8 Nisan 2010 tarihli üç sayfalık bir yazıyla Mahkemeye başvurmak istediklerini dile getirdiklerini ileri sürmektedir. Hükümet, bu yazıda başvuranların, en kısa süre içinde başvuru formlarını ve eklerini göndereceklerini belirttiklerini ifade etmektedir. Ancak başvuranlar,

söz konusu form ve eklerini yalnızca birinci yazının gönderildiği tarihin ardından iki yıl, altı ay, on gün sonra, 18 Ekim 2012 tarihinde Mahkemeye sunmuşlardır.

52. Ardından Hükümet, başvuranlar tarafından ifade edilen olay ve şikâyetlerin başvuru formunda bir özet sunulmaksızın on dört sayfa halinde belirtildiği gerekçesiyle başvurunun reddedilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Hükümet, başvuranlar, Raif ve Saliha Önkol'un cinsiyetinin ve mesleğinin başvuru formunda belirtilmediğini eklemektedir. Hükümet bu bağlamda, başvuru formunun başvuranların avukatları tarafından doldurulduğunu hatırlatmakta ve başvuranların Mahkeme İçtüzüğü'nün 47. maddesinin gerekliliklerine uymamak için herhangi bir nedenlerinin bulunmadığı kanısına varmaktadır. Dolayısıyla Hükümet, Mahkemeyi başvuruyu reddetmeye davet etmektedir.

53. Başvuranlar, Hükümetin iddiasına itiraz etmektedirler.

54. Mahkeme, mevcut davanın kendisine sunulması sırasında yürürlükte olduğu şekliyle, İçtüzüğü'nün 47. maddesine göre, her başvuru formunun bilhassa, olayların bir özetini, iddia edilen Sözleşme ihlali ya da ihlallerinin bir özetini ve ilgili argümanları içermesi gerektiğini hatırlatmaktadır.

55. Somut olayda, Mahkeme, 8 Nisan 2010 tarihli başvuru formunda, başvuran tarafın olayları açıkça anlattığını ve şikâyetçi olduğu Sözleşme ihlallerini açık bir şekilde belirttiğini kaydetmektedir. Dolayısıyla, Mahkeme, başvuranın şikâyetlerinin İçtüzüğü'nün 47. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak ileri sürüldüğü kanaatine varmaktadır.

56. Hükümet tarafından ileri sürülen pratik yönergenin hükmüne ilişkin olarak, Mahkeme, söz konusu hükme uyulmasının, Sözleşme'nin 35. maddesinde belirtilen kabul edilebilirlik kriterlerinin arasında yer almadığını vurgulamaktadır.

57. Dolayısıyla Hükümet'in yalnızca çok uzun yazıldığı kanaatine vardığı gerekçesiyle, mevcut başvurunun reddedilmesini talep etmesi için herhangi bir dayanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle, Hükümetin bu

husustaki argümanlarını dikkate almamak gerekmektedir (bk., aynı anlamda, *Levent Bektaş/Türkiye*, No. 70026/10, § 31, 16 Haziran 2015).

II. SÖZLEŞME’NİN 2. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

58. Sözleşme’nin 2. maddesine dayanarak başvuranlar, devletin kızlarının ölümünden sorumlu olduğunu iddia etmektedirler. Bu bağlamda, başvuranlar, kızlarının jandarmalar tarafından yapılan atış sonucu yaşamını yitirdiğini ileri sürmektedirler. Ayrıca, Sözleşme’nin 2 ve 13. maddeleri açısından başvuranlar, söz konusu sorumlulukları tespit etmek amacıyla etkin bir soruşturmanın yürütülmemesinden şikâyetçi olmaktadır. Başvuranlar aynı zamanda, yerel makamların ileri sürdükleri üzere, kızlarının patlayıcı bir maddeyle oynadığı varsayılsa bile devlete sorumluluk yükleneceğini, zira kendi ifadelerine göre, devletin yerleşim bölgelerinde bulunan patlayıcı maddeleri temizlemek ve gerekli güvenlik tedbirlerini almakla yükümlü olduğunu ileri sürmektedirler. Sözleşme’nin 3. maddesine atıfta bulunarak ilgililer, kızlarının ölümü, soruşturmaların neticesiz kalması ve dava süresince tabi tutuldukları yargılanma şekli nedeniyle manevi yönden acı duyduklarını ifade etmektedirler. Aynı olaylara dayanarak başvuranlar, Sözleşme’nin 17. maddesini de ileri sürmektedirler.

Davaya ilişkin olay ve olguların hukuki nitelendirmesi konusunda takdir yetkisine sahip olan Mahkeme (*Bouyid/Belçika* [BD], No. 23380/09, § 55, AİHM 2015), başvuranların şikâyetlerinin Sözleşme’nin 2. maddesi açısından incelenmesinin uygun olacağı kanaatine varmaktadır. Söz konusu maddenin somut olaya ilişkin kısmı aşağıdaki gibidir:

"1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. (...)"

59. Hükümet, başvuranların iddiasını kabul etmemektedir.

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

60. Hükümet, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmektedir. Hükümet, 17 Eylül 2013 tarihinde verilen bir kararda, Türk Anayasa Mahkemesinin, etkin ve caydırıcı bir ceza soruşturmasının yapılmaması nedeniyle yaşam hakkının usul yönünden ihlal edildiği sonucuna vardığını ve davacıya manevi tazminat bağlamında belli bir miktarın ödenmesine hükmettiğini ileri sürmektedir.

61. Hükümet, *Uzun/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 10755/13, 30 Nisan 2013) kararında Mahkemenin vardığı sonuçları dikkate alarak, başvuruların Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruda bulunmaları gerektiğini ifade etmektedir.

62. Hükümet, başvuruları iç hukuk yollarını tüketmemekle suçlamaktadır zira ilgililer tarafından açılan tazminat davası ulusal mahkemeler önünde halen derdesttir.

63. Başvuranlar, Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuruda bulunulmaması nedeniyle iç hukuk yollarının tüketilmediğine ilişkin itiraz ile ilgili olarak, Hükümetin iddiasına itiraz etmekte ve başvurunun yapıldığı dönemde mevcut ve erişilebilir olan iç hukuk yollarını kullandıklarını ileri sürmektedirler.

64. Danıştay önünde derdest olan tazminat davası ile ilgili olarak, başvuranlar, yalnızca kızlarını öldüren kişilerin cezalandırılmasından şikâyet ettiklerini ve idari yargılamanın seyrine ilişkin herhangi bir şikâyet ileri sürmediklerini belirtmektedirler.

65. Mahkeme, iç hukuk yollarının tüketilmesi hususunun, genellikle, Mahkeme'ye başvuru yapıldığı tarihte değerlendirildiğini hatırlatmaktadır. Bununla birlikte Mahkeme'nin birçok defa belirttiği gibi, bu kuralın her olayın kendine özgü koşullarıyla haklı gösterilebilecek istisnaları bulunmaktadır (*Baumann/Fransa*, No. 33592/96, § 47, AİHM 2001 V (özetler)). Böylelikle Mahkeme, uzun yargılama süresinin konu edildiği

başvuru yollarına ilişkin bazı üye Devletler aleyhine açılan davalarda yukarıda belirtilen genel ilkedен uzaklaşmıştır (*Fakhretdinov ve diğerleri/Rusya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 26716/09, No. 67576/09 ve No. 7698/10, 23 Eylül 2010 ve *Taron/Almanya* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 53126/07, 29 Mayıs 2012). Mahkeme, mülkiyet hakkıyla ilgili sorunlar konusunda Türkiye aleyhine açılan bazı davalarda da aynı şekilde hareket etmiştir (*İçyer/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 18888/02, §§ 73-87, AİHM 2006 I, *Altunay/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 42936/07, 17 Nisan 2012 ve *Arıoğlu ve diğerleri/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 11166/05, 6 Kasım 2012).

66. Mahkeme, 23 Eylül 2012 tarihinde yürürlüğe giren anayasal değişikliklerin ardından, Türk hukuk sisteminde Anayasa Mahkemesi önünde bireysel başvuru yolunun oluşturulduğunu kaydetmektedir. Anayasa'nın yeni 148. maddesinin 3. fıkrası, söz konusu mahkemeye, Anayasa veya Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Protokolleri ile korunan temel hak ve özgürlüklerinin zarar gördüğü kanısına varan her kişi tarafından yapılan başvuruları, olağan başvuru yollarının tüketilmesinin ardından, incelemek için yetki vermektedir.

67. Üstelik, başvuruların kişisel durumlarının da, hukuk yollarının tüketilmesi konusunun incelenmesinde kendisinin dikkate alması gereken koşulların bir parçası olduğunu hatırlatmaktadır (*Kurić ve diğerleri/Slovenya* [BD], No. 26828/06, § 286, AİHM 2012 (özetler)). Mahkeme, ilgililerin şikâyetlerinin Sözleşme'nin 2. maddesi ile ilgili olduğunu kaydetmektedir. Ayrıca Mahkeme, mevcut başvurunun 8 Nisan 2010 tarihinde yani bu yeni başvuru yolunun oluşturulmasından yaklaşık iki yıl beş ay önce ve söz konusu başvuruya konu olan olaylardan yaklaşık yedi ay sonra yapıldığını gözlemlemektedir. Başvuranların Mahkemeye başvurdukları sırada, şikâyet konusu yaptıkları ceza soruşturmasının Cumhuriyet savcısı önünde halen derdest olduğu açıktır. Bununla birlikte

Mahkeme, mevcut başvurunun esas konusunu dikkate alarak, başvuranlardan 2012 yılında oluşturulan bir hukuk yolunu tüketmelerini talep etmenin hakkaniyete pek de uygun olamayacağı kanısına varmaktadır.

68. Öte yandan Mahkeme, daha önce, Sözleşme'nin 3. maddesine ilişkin *Şükrü Yıldız/Türkiye* (No. 4100/10, §§ 42-45, 17 Mart 2015) davası ve Sözleşme'nin 2. maddesine ilişkin *Öztünç/Türkiye* davasında (No. 14777/08, §§ 50-60, 9 Şubat 2016) bu doğrultuda karar verdiğini gözlemlemektedir.

69. Mahkeme, yukarıda belirtilenler ışığında, somut olayda, iç hukuk yollarının tüketilip tüketilmediğinin, başvurunun Mahkeme'ye sunulduğu tarihte değerlendirilmesine ilişkin genel kurala aykırı davranılmasını haklı gösteren özel koşulların bulunmadığı sonucuna varmaktadır. Dolayısıyla Mahkeme, başvuranların Sözleşme'nin 2. maddesi ile ilgili olan şikâyetlerini Anayasa Mahkemesine sunma yükümlülüğüne karşı çıkılamayacağı kanısındadır ve sonuç olarak Hükümetin itirazını reddetmektedir.

70. Hükümet tarafından ileri sürülen ikinci itiraz ile ilgili olarak, Mahkeme, ölüme kasten sebep olunduğu veya ölümün bir saldırı ya da kötü muamele sonucu meydana geldiği iddiasına ilişkin davalarda, Sözleşme'nin 2. maddesi kapsamındaki yaşam hakkının korunmasına ilişkin yükümlülüğün, cezai nitelikli etkin bir resmi soruşturma yürütülmesini gerektirdiğini hatırlatmaktadır (*Mustafa Tunç ve Fecire Tunç/Türkiye* [BD], No. 24014/05, §§ 169-170, 14 Nisan 2015).

71. Mahkeme, mevcut durumda, başvuranların özellikle, kızlarının güvenlik güçleri tarafından yapılan atış sonucu yaşamını yitirdiğini ileri sürdüklerini ve somut olayda sorumluların kimliğinin tespit edilmesine yönelik herhangi bir ceza soruşturmasının yürütülmediğini gözlemlemektedir. Söz konusu şikâyetlerle ilgili olarak, bir tazminat davası, devleti, sorumluların kimliğinin tespit edilmesine ve cezalandırılmasına yol açacak bir soruşturma yürütme yükümlülüğünden muaf tutamayacaktır.

72. İkincil olarak, Mahkeme, başvuruların, kızlarının oynadığının ve dolayısıyla, söz konusu mühimmatın patlamasına sebep olduğunun varsayılması halinde bile, Devletin, kişilerin güvenliği bakımından güvenlik tedbirlerini alma yönündeki pozitif yükümlülüğü bağlamında, yine de kızlarının ölümünden sorumlu tutulması gerektiği kanısında olduklarını gözlemlemektedir.

73. Mahkeme, söz konusu şikâyet ile ilgili olarak, bilhassa patlamamış askeri mermilerin imhasına ilişkin düzenlemenin uygulanması hususunda ölüme kasten sebebiyet verilmediğinde ve ölüm Devlet görevlilerinin ihmalden kaynaklandığında, tazminat yolunun “etkili yargı sistemi” kriterini karşıladığı ve uygun, yeterli olarak kabul edilebileceğini ve bu başvuru yolunun kullanılmasının, kendisi önünde bir başvuruda bulunmak için gerekli olduğunu kaydetmektedir (*Hayri Aslan ve diğerleri/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 18751/05, 30 Kasım 2010). Bu konuda, Mahkeme, idare yargısındaki tazmin yolunun, mevcut davadakine benzer koşullarda hayatını kaybeden kurbanların yakınları için etkin bir hukuk yolu olduğu sonucuna vardığını da hatırlatmaktadır (*Ercan Bozkurt/Türkiye*, No. 20620/10, § 57, 23 Haziran 2015 ve *Yılmaz/Türkiye* (kabul edilebilirlik hakkında karar), No. 7755/10, § 51, 24 Mayıs 2016).

74. Mahkeme, başvurular tarafından açılan tazminat davasının ulusal mahkemeler önünde halen devam ettiğini gözlemlemektedir (yukarıda 45-50. paragraflar). Mahkeme, başvurular tarafından dile getirilen, kızlarının ölümünün önlenmesi konusunda uygun tedbirlerin alınmaması bağlamındaki iddialara ilişkin somut olayda ortaya konulan sorunun ve ulusal mahkemelerin adli yönden vereceği cevabın birbirinden ayrılmayacağını dikkate alarak, başvuruların şikâyetinin, yargılamanın iç hukukta halen derdest olması nedeniyle vaktinden önce yapılmış olduğu kanaatindedir (*Süleyman Ege/Türkiye*, No. 45721/09, § 49, 25 Haziran 2013 ve *Ata/Türkiye*, No. 30798/10, § 29, 20 Eylül 2016).

75. Mahkeme, yukarıda belirtilenler ışığında, başvuruların, devletin kızlarının ölümünün önlenmesi için tedbirler alma yönündeki yükümlülüğü konusundaki şikâyetlerinin dışında, Sözleşme'nin 2. maddesinin esas ve usul yönü bağlamındaki şikâyetlerine ilişkin iç hukuk yollarını tüketmek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek her şeyi yaptıkları sonucuna varmaktadır.

76. Mahkeme, söz konusu şikâyetlerin Sözleşmenin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını tespit etmekte ve başka hiçbir kabul edilemezlik engeli bulunmayan işbu şikâyetlerin kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

B. Esas Hakkında

1) Ölümcül Güç Kullanımı Hakkında

a) Tarafların İddiaları

77. Başvuranlar, kızları Ceylan Önkol'un bir askeri operasyon esnasında güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğünü ileri sürmektedirler.

78. Hükümet, somut olayda, güvenlik güçlerinin ölümcül güce başvurmadıklarını belirtmektedir. Hükümet öncelikle, güvenlik güçleri tarafından atılan bir mühimmat nedeniyle kızlarının yaşamını yitirdiği yönündeki başvuruların iddialarını destekleyecek herhangi bir bilgi, belge veya tanık ifadesinin bulunmadığını ileri sürmektedir.

79. Ayrıca Hükümet, ceza soruşturması boyunca, savcılığın birçok bilirkişi raporu talep ettiğini belirtmektedir. Söz konusu bilirkişi raporlarında, başvuruların iddia ettikleri gibi, müteveffa, havan, roket veya havan topu mermisi atışı ile vurulsaydı, ilgilinin vücudunun parçalara ayrılmış olacağı ve kendisinin etrafında daha derin bir çukur oluşacağı sonucuna varılmıştır.

80. Hükümet, bilhassa atıcıların azami menzilinün söz konusu yere ulaşmak için yeterli olmaması nedeniyle, patlamanın meydana geldiği yere

en yakın askeri üslerden itibaren 40 mm çapında bir mühimmatı atmanın imkânsız olduğunu ifade etmektedir.

b) Mahkemenin Değerlendirmesi

81. Mahkeme özellikle, delilleri değerlendirmek için “her türlü makul şüphenin ötesinde” delil kriterini benimsediğini hatırlatmaktadır. Bununla birlikte böylesi bir delil, yeterince ağır, kesin ve bir biriyle uyumlu bir takım ipuçlarından veya aksi ispat edilemeyen karinelere yola çıkılarak da elde edilebilmektedir (bk. diğer kararlar arasında, *Giuliani ve Gaggio/İtalya* [BD], No. 23458/02, § 181, AİHM 2011 (özetler)). Görevinin ikincil niteliğinin farkında olan Mahkeme, incelediği davaya ilişkin koşullar kaçınılmaz kılmadığı takdirde, haklı sebepler bulunmaksızın ilk derece mahkemesi hâkiminin görevini üstlenemeyeceğini hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Giuliani ve Gaggio* kararı, § 180 ve yukarıda anılan *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç* kararı, § 182). Bununla birlikte Mahkeme, Sözleşme’nin 2. maddesi bağlamında iddialar ileri sürüldüğünde, ulusal düzeyde daha önce bazı yargılamalar ve soruşturmalar yürütülmüş olsa da, özel bir hassasiyet göstermelidir (*Aktaş/Türkiye*, No. 24351/94, § 271, AİHM 2003-V (özetler) ve yukarıda anılan *Giuliani ve Gaggio* kararı, § 182).

82. Mahkeme, somut olayda, başvuruların kızlarının öldürüldüğü yönündeki iddiası hakkında resmi bir soruşturmanın yürütüldüğünü kaydetmektedir. Söz konusu soruşturmanın sonuçlarından, Ceylan Önkol’un, kaynağının tespit edilemediği ve patladığı sırada yerde bulunan bir askeri mühimmatın patlaması sonucu yaşamını yitirdiği anlaşılmaktadır. Mahkeme, Sözleşme’nin 2. maddesinin usul yönüne ilişkin sonuçlarını hesaba katmadan, kendisine sunulan belgelerin tamamı ışığında, başvuruların kızını öldürmek için devlet görevlileri tarafından yapılan bir atışın söz konusu olduğu sonucuna varmak için yeterince ikna edici unsurların bulunmadığı kanısındadır.

83. Bu nedenle, Mahkeme, elinde bulunan unsurları dikkate alarak ve somut delillerin bulunmaması nedeniyle, başvuranların kızlarının Devlet görevlileri tarafından öldürüldüğü yönündeki sonucun varsayım ve kurgudan ibaret olduğu kanısındadır. Bu koşullarda, Mahkeme, her türlü makul şüphenin ötesinde, Ceylan Önkol'un güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğünün tespit edilmediği kanısındadır.

84. Dolayısıyla Sözleşme'nin 2. maddesi esas yönünden ihlal edilmemiştir.

2) Somut olayda Yürütülen Ceza Soruşturması Hakkında

a) Tarafların İddiaları

85. Başvuranlar, kızlarının ölümü hakkında yürütülen soruşturmanın etkin olmadığı kanısındadırlar. Öncelikle başvuranlar, Lice Asliye Ceza Mahkemesinin soruşturmanın gizliliğine ilişkin kararı nedeniyle söz konusu soruşturmaya dâhil edilmediklerini ileri sürmektedirler. Ardından başvuranlar, Cumhuriyet savcısının kızlarının yaşamını yitirdiği gün patlamanın meydana geldiği bölgeye intikal etmemesinden şikâyet etmektedirler.

86. Son olarak başvuranlar, somut olayda, sorumluların kimliğinin tespit edilmesi ve cezalandırılması amacıyla derin bir soruşturmanın yürütülmediğini ileri sürmektedirler. Başvuranlar, kanaatlerine göre, şüpheli olarak değerlendirilmesi gereken güvenlik güçleri tarafından soruşturmanın yürütüldüğünü ve delillerin toplandığını belirtmektedirler. Başvuranlar, bu bağlamda soruşturmanın bağımsız olmamasından şikâyet etmekte ve diğer taraftan, sorumluların cezalandırılmamasının, failerin güvenlik güçleri olduğu insan haklarının ihlallerine ilişkin Türkiye'de cezasız kalma kültürüyle açıklandığı kanısındadırlar.

87. Hükümet, başvuranların iddiasına itiraz etmektedir. Hükümet öncelikle, etkin bir soruşturma yürütme yükümlülüğünün, sonuç yükümlülüğü değil araç yükümlülüğü olduğu kanısındadır.

88. Ardından Hükümet, ceza soruşturmasının başvuranlarının kızlarının yaşamını yitirdiği gün açıldığını ve soruşturmanın bağımsız ve tarafsız bir makam olan Lice Cumhuriyet savcısı tarafından özenli bir şekilde yürütüldüğünü beyan etmektedir.

89. Hükümet, daha önce bölgenin güvenliğini sağlamak için tedbirlerin alınması gerekmesi nedeniyle Cumhuriyet savcısının olay yerine yalnızca Ceylan Önkol'un ölümünden iki gün sonra gittiğini ileri sürmektedir. Nitekim, Hükümet, bölgenin sıklıkla teröristler tarafından kullanıldığını belirtmektedir. Hükümet, iki günlük sürenin soruşturmanın etkinliğine zarar veremeyeceğini ifade etmektedir.

90. Ayrıca Hükümet, delillerin şüpheli olabilecek nitelikte güvenlik güçleri mensupları ile bilhassa, Abalı Jandarma Karakolu personeli ile hiçbir ilişkisi bulunmayan bilirkişiler tarafından toplandığını ve incelendiğini belirtmektedir.

91. Öte yandan Hükümet, müteveffanın yakınlarının ihtilaf konusu soruşturmaya yeterli şekilde katılabildiklerini belirtmektedir. Bu bağlamda, soruşturmaya ilgili kişilerin özel hayatının korunması ve adaletin menfaatine ilişkin sebepler ile haklı gösterilen soruşturmanın gizliliğine karar verildikten kısa bir süre sonra soruşturmanın gizliliğinin kaldırıldığını beyan etmektedir. Hükümet, başvuranların haklarına getirilen sınırlamanın, Sözleşme'nin 2. maddesinde yer verilen haklarına orantısız bir müdahale teşkil etmediğini iddia etmektedir.

92. Son olarak, Hükümet, ulusal makamlar tarafından yapılan ceza soruşturmasının yürütülmesi hususunda herhangi bir eksikliğin bulunmadığı kanısındadır. Bu bağlamda Hükümet, bir araç yükümlülüğünün söz konusu olduğunu hatırlatarak, sarf edilen çabalara rağmen, adli makamlar için başvuranların kızlarının ölümden sorumlu olan kişilerin kimliklerinin tespit edilmesinin mümkün olmadığını belirtmektedir.

b) Mahkemenin Değerlendirmesi

93. Soruşturmanın etkinliğine ilişkin kriterler ve olaya dâhil olan makamların bağımsızlığı ile ilgili genel ilkeler hususunda, Mahkeme, *Anguelova/Bulgaristan* (No. 38361/97, § 138, AİHM 2002-IV), *Natchova ve diğerleri/Bulgaristan* ([GC], No. 43577/98 ve No. 43579/98, § 160, AİHM 2005-VII), *Ramsahai ve diğerleri/Hollanda* ([BD], No. 52391/99, §§ 324-325, AİHM 2007-II), *Giuliani ve Gaggio/İtalya* ([BD], yukarıda anılan karar, §§ 298-306), *Al-Skeini ve diğerleri/Birleşik Krallık* ([BD], No. 55721/07, § 167, AİHM 2011), *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç* (yukarıda anılan karar, §§ 169-182), ve *Armani Da Silva/Birleşik Krallık* ([BD], No. 5878/08, §§ 229-239, AİHM 2016) kararlarına atıfta bulunmaktadır.

94. Mevcut durumda, Mahkeme öncelikle, Ceylan Önkol'un ölümünün ardından, Lice Cumhuriyet Savcısı tarafından bir ceza soruşturması açıldığını ve aynı gün ilk soruşturma tedbirlerinin alındığını gözlemlemektedir. Mahkeme, Cumhuriyet savcısının bilhassa müteveffanın yakınlarının ifadesini aldığını ve ilgilinin üzerinde yapılan adli tıp muayenesinde ölüm nedeninin tespit edildiğini kaydetmektedir. Mahkeme, olayların ertesi günü, başvuruların kızının ölümüne sebep olan patlayıcı maddenin türünün tespit edilmesi amacıyla savcılık tarafından Lice Jandarma Komutanlığı'na bir yazının yazıldığını tespit etmektedir. Mahkeme, Cumhuriyet savcısının, müteveffanın erkek kardeşinin, güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğü yönündeki iddiasını ele aldığı ve patlamanın meydana geldiği gün ya da daha önce, güvenlik güçleri tarafından bu tür bir silahın kullanılıp kullanılmadığını ve söz konusu bölgenin yakınında bulunan askeri birimlerin bu tür silahlara sahip olup olmadıklarını ve silahların menzilini de araştırdığını tespit etmektedir. Mahkeme, Lice Jandarma Komutanlığı tarafından aynı gün düzenlenen soruşturma raporunda, Ceylan Önkol'un yaşamını yitirdiği gün herhangi bir havan mermisinin kullanılmadığının belirtildiğini kaydetmektedir.

Cumhuriyet savcısı, 30 Eylül 2009 tarihinde, patlamanın meydana geldiği yere intikal etmiş ve bir rapor düzenlemiştir. Olay yerine ilişkin bu inceleme esnasında, Cumhuriyet savcısı, müteveffanın ailesinin bir üyesi olan F.Ş.'nin ifadesini almıştır. F.Ş., patlamadan önce, havan mermisinin atış sesine benzer bir ses duymadığını beyan etmiştir. Ceza soruşturması boyunca, soruşturma makamları çok sayıda tanığın ifadesini almıştır. Kız kardeşinin askeri yetkililer tarafından hedef alındığını iddia eden müteveffanın erkek kardeşi dışında, söz konusu tanıklardan hiçbiri küçük kızın güvenlik güçleri tarafından öldürüldüğünü belirtmemiştir. İfadeleri alınan kişilerin tamamı, olay günü ve olaydan önce operasyonda olan asker görmediklerini ve patlamadan önce havan mermisinin atış sesine benzer bir ses duymadıklarını da beyan etmişlerdir. Soruşturma esnasında, çok sayıda bilirkişi raporu düzenlenmiştir. Müteveffanın kıyafetleri, ilgilinin vücudundan çıkarılan metal parçalar, toprak numuneleri, çekilen fotoğraflar ve patlamanın meydana geldiği yerde ve müteveffanın muayenesi sırasında çekilen videolar incelenmiştir. Böylelikle, patlayan mühimmatın türü tespit edilmiştir. Cumhuriyet savcısı, söz konusu mühimmatın güvenlik güçleri tarafından kullanılıp kullanılmadığının tespit edilmesi amacıyla, bölgede, güvenlik güçleri ve PKK üyeleri arasında yaşanan çatışmalara ilişkin listeyi araştırmıştır. Soruşturma esnasında, askeri makamların, olay günü ve olaydan önce, söz konusu yerlerde operasyon yürütmedikleri tespit edilmiştir. Soruşturma, söz konusu mühimmat türünün, azami menzilin patlamanın meydana geldiği yeri bu tür silahlarla sahip olan askeri birimlerden ayıran mesafeden az olduğu bombaatarlarla kullanıldığını ortaya koymuştur. Böylelikle, Kriminal Polis Laboratuvarının raporunda, söz konusu mühimmatın özellikleri ve bu mühimmatın patlaması sonucu meydana gelen etkiler ve bu tür mühimmatın öncelikle vurulduğu nesne üzerinde deformasyon izlerine sebep olabileceği belirtilmiştir. Raporunda, Ceylan Önkol'un, tahrası ile yerde bulunan söz konusu mühimmat üzerine vurmuş olması gerektiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca başvurular, bir

bilirkişi raporunun düzenlenmesini sağlamışlardır. Bu rapor uyarınca, dosya üzerinden incelemede bulunarak, adli tıp uzmanı, patlamanın küçük kızın müdahalesi olmaksızın, kızın önünde, yerde ya da yerin yakınında da meydana gelmiş olabileceği kanısına varmıştır. Bu raporun ardından, savcılık başka bir bilirkişi raporu talep etmiştir. Söz konusu rapor, MKE’de görevli baş bilirkişi tarafından düzenlenmiş ve bu raporda, başvuruların kızının yerde bulunan mühimmatı çelik bir nesne ile vurduğu ve dolayısıyla, patlamaya sebep olduğu sonucuna varılmıştır. Lice Cumhuriyet savcısı, bölgede güvenlik güçleri ve terör örgütü üyeleri arasında yaşanan on iki çatışma boyunca güvenlik güçleri tarafından bu tür bir mühimmatın kullanıldığını belirten herhangi bir verinin bulunmadığını tespit ettikten sonra, olaylar zamanaşımına uğrayana kadar söz konusu eylemlerin faillerinin kimliklerinin tespit edilmesi amacıyla daimi arama kararı vermiştir.

95. Mahkeme, başvuruların öncelikle soruşturmanın gizliliğinden şikâyet ettiklerini gözlemlemektedir. Mahkeme, toplumun veya mağdurun yakınlarının yararlanması gerektiği prosedüre erişimin prosedürün diğer aşamalarında sağlanabileceği yönündeki görüşünü hatırlatmaktadır (yukarıda anılan *Giuliani ve Gaggio* kararı, § 304). Ayrıca Mahkeme, daha önce, adil yargılanma gerekliliklerinin, Sözleşme’nin 2. veya 3. maddeleri gibi, başka hükümler açısından değerlendirilen usule ilişkin konuların incelenmesini sağlasa bile, sunulan güvencelerin aynı şekilde zorunlu olarak değerlendirilmediğini belirtmiştir (bk. *mutatis mutandis*, yukarıda anılan *Mustafa Tunç ve Fecire Tunç* kararı, §§ 218 ve 220).

96. Mevcut durumda, Mahkeme, Lice Asliye Ceza Mahkemesi’nin, 30 Eylül 2009 tarihinde soruşturmanın gizli yürütülmesine ve 15 Ekim 2009 tarihinde kaldırılmasına karar verdiğini gözlemlemektedir. Belirtilen son tarihten itibaren, başvurular, soruşturma dosyasına erişebilmişlerdir. Dolayısıyla, haklarını etkin şekilde kullanmaları imkânlarının bulunmadığı değerlendirilemeyecektir.

97. Ardından Mahkeme, başvuranların, Cumhuriyet savcısının olay günü patlamanın yaşandığı yere gitmemesinden şikâyet ettiklerini ve Hükümetin, bu durumu, adli makamların güvenliği sağlama gerekliliği ile açıkladığını kaydetmektedir.

98. Mahkeme, ilke olarak, soruşturma makamlarının, delil unsurlarının doğru şekilde toplanması amacıyla iddia edilen suçun işlendiği yere gitmelerinin önem arz ettiğini tespit etmektedir. Bununla birlikte Mahkeme, söz konusu makamların olay yerine gitmemesinin kendi başına (*per se*) Sözleşme'nin 2. maddesinin ihlalini teşkil etmediği kanısındadır. Bu tür bir ihlalin bulunduğu sonucuna varmak için, Mahkeme, böyle bir eksikliğin, ceza soruşturmasının niteliğine zarar verdiğine ve davanın koşullarını tespit etme konusunda soruşturmacıların yeterliliğini azalttığına ikna olması gerekir.

99. Mevcut durumda, Mahkeme, Cumhuriyet savcısının ikna edici güvenlik tedbirleri nedeniyle ihtilaf konusu bölgeye gidemediğini gözlemlemektedir. Üstelik Mahkeme, başvuran tarafın, patlamanın meydana geldiği yere gitmek için soruşturma makamlarının iki gün gecikmesinin somut olayda yürütülen ceza soruşturmasını etkin kılmadığı yönündeki iddiasını desteklemediği kanısındadır. Nitekim, Mahkeme, soruşturmanın daha sonraki aşamalarında bulunulan girişimler bakımından, bu gecikmenin ne şekilde soruşturmanın etkinliğine zarar verebileceğini görmemektedir.

100. Mahkeme öncelikle, soruşturmanın bağımsızlığına ilişkin şikâyet ile ilgili olarak, başvuranların bu husus hakkında açıklamada bulunmadıklarını kaydetmektedir. İlgililer, soruşturma işlemlerinin güvenlik güçleri mensupları tarafından gerçekleştirildiğini söylemekle yetinmektedirler. Oysa, Mahkeme, somut olayda, soruşturmanın Lice Cumhuriyet savcısı tarafından yürütüldüğünü ve soruşturmaya dâhil olan jandarma mensupları ve polisin, baş şüpheliler, bilhassa Abalı Jandarma Karakolu personeli ile herhangi bir hiyerarşik bağının bulunmadığını tespit etmektedir.

101. Mahkeme, yukarıda belirtilenler ışığında, Sözleşme'nin 2. maddesi bağlamında soruşturmanın yeterince bağımsız olduğu sonucuna varmaktadır.

102. Mahkeme, ceza soruşturması boyunca, ulusal makamların davayı aydınlatmak için gerekli olan tüm tedbirleri aldıklarını tespit etmektedir. Mahkeme, bununla birlikte soruşturmanın hazırlık safhasının ötesini geçmediğini ve herhangi birini suçlamaksızın, soruşturma makamlarının, söz konusu eylemi bir terör örgütüne atfettiklerinin anlaşıldığını gözlemlemektedir.

103. Bu nedenle, Mahkeme, soruşturmanın etkinliğine ilişkin asgari kıstası karşılayan incelemenin niteliği ve derecesinin, davanın koşullarına bağlı olduğunu hatırlatmaktadır. Bunlar, ilgili bütün olaylara dayanarak ve soruşturma işleminin uygulamaya ilişkin gerçeklikleri dikkate alınarak değerlendirilmektedir. Meydana gelebilecek çok çeşitli durumları, yalnızca soruşturmaya ilişkin basit bir işlem listesine veya diğer basitleştirilmiş kıstaslar düzeyine indirgemek mümkün değildir (bk. diğer kararlar arasında, *Fatma Kaçar/Türkiye*, No. 35838/97, § 74, 15 Temmuz 2005).

104. Mevcut durumda, başvuranlar, yürütülen soruşturmanın, hiç kimse suçlanmadan sonuçlanmış olmasından yakınmaktadırlar. Oysa, Mahkeme, yetkililere atfedilebilir ve soruşturmanın etkinliğini şikâyet konusu yapabilecek bir eksiklik tespit etme durumunda değildir.

105. Böylelikle, soruşturma dosyasında yer alan unsurlardan ve taraflarca sunulan bilgilerden, Ceylan Önkol'un ölümünden sorumlu olanın veya olanların kimliklerinin tespit edilmesine imkân vermeksizin, soruşturmanın etkinlikten yoksun olmadığı ve yetkili makamların başvuranların kızlarının yaşamını yitirdiği koşullar karşısında atalet içinde olduklarının ileri sürülemeyeceği anlaşılmaktadır.

106. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 2. maddesi usul yönünden ihlal edilmemiştir.

III. SÖZLEŞME’NİN 14. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

107. Başvuranlar genel olarak, Kürt kökenli olmaları nedeniyle ayrımcı bir muameleye maruz kaldıkları kanısındadırlar. Bu bağlamda, Sözleşme’nin 14. maddesinin ihlal edildiğinden yakınmaktadırlar.

108. Elinde bulunan unsurların tamamını dikkate alan ve dile getirilen iddiaları incelemekle yetkili olan Mahkeme, başvuruların şikâyetlerini desteklemeden, iddialarını çok genel bir şekilde sunduklarını tespit etmektedir.

109. Sonuç olarak, başvurunun bu kısmı açıkça dayanaktan yoksundur ve öte yandan, bu kısmın Sözleşme’nin 35. maddesinin 4. fıkrası uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun, Sözleşme’nin 2. maddesinin usul ve esas yönü bağlamındaki şikâyetlerle ilgili kısmının kabul edilebilir olduğuna ve geri kalan kısmının kabul edilemez olduğuna;
2. Sözleşme’nin 2. maddesinin esas ve usul yönünden ihlal edilmediğine *karar vermiştir.*

İşbu karar Fransızca dilinde tanzim edilerek, Mahkeme İçtüzüğü’nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları uyarınca, 17 Ocak 2017 tarihinde yazılı olarak tebliğ edilmiştir.

Stanley Naismith
Yazı İşleri Müdürü

Julia Laffranque
Başkan